

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ב.

עין משפט
ג'ר מצוה

אור לארבעה עשר גרסי': (א) לאור הנר. בגמרא (דף ט:): מפרש טעמא: בודקין. שלא יעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא: **וזמא אמרו.** לקמן במתניתין: **שפי שורות.** של חציות הסדורות במרתף של יין לרין לזדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. פ"ה שלא לעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא וקשה לר"י כיון לרין ציטול כדאמר בגמ' (דף ט:): הודק לרין שיצטל ומדאורייתא ציטול בעלמא קגי' אלא הזריכו חכמים צדיקה כלל ונראה לר"י דאע"ג דסגי ציטול בעלמא החמירו חכמים לצדוק חמץ ולצטלו * שלא יצא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י:): דצבי רצא ככר צשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל וחסוי למיכליה¹ והטעם שהחמירו כלן טפי מנשאר חסוייה הגאה שלא הזריכו לצערם משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק צפסח ולא צדילי מיינה כדאמר לקמן (דף יא:), ולא דמי לצטר צחצח ועלילה וכלאי הכרס שאיסורם נוהג איסור עולם * וזויר נמי איסוריה שרי לאחריני² ל'י נמי שאני חמץ שהחמירה זו תורה לעבור צבל יראה וצבל ימלא³ החמירו חכמים לצדוק ולצטלו אפילו היכא דציטלו משום דלמא חסי למיכליה ונראה לרשב"א דאפילו לפי טעם האחרון ז"ל דהחמירו חכמים צבל חמץ אפי' צחצח נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא צל יראה לפר"ת צריש אלו עוברין (דף מג:). דהא אמר שיאור ישרף והיינו חמץ נוקשה דמוכח התם ואיכא למ"ד נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת משמע דלספור להשחיתו דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ישהה אותו עד אחר הפסח ויהא מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא צחצח גמור דאיכא ג' קראי לתוך זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן דף נח:). אצל צנוקשה דליכא אלא חד קרא⁴ אפי' ר' יהודה מודה:

אור

לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה (ב) ובמה אמרו ב' שורות במרתף מקום שמוכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב' שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: **גמ'** מאי אור רב הונא אמר נגהי * ורב יהודה אמר לילי קא פלקא דעתך דמאן דאמר נגהי נגהי ממש דמאן דאמר לילי ממש מיתבי¹ הבקור אור והאנשים שולחו אלמא אור יממא הוא מי כתיב בקר הבקור אור כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה בעולם יכנס אדם בכי טוב ויציא בכי טוב מיתבי² ובאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא הוא מי כתיב אור בקר ובאור בקר כתיב והכי קאמר ובאור בקר בעולם הזה כעין זריחת שמש לצדיקים בעולם הבא מיתבי³ ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא הוא הכי קאמר * למאיר ובא קראו יום אלא מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא לילה והא קיימא לן דעד צאת הכוכבים יממא הוא אלא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא וקרייה רחמנא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי⁴ הללוהו כל כוכבי אור אלמא אור אורתא הוא הכי קאמר הללוהו כל כוכבים המאירים אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאינן מאירין לא בעו שבוחי והא כתיב * הללוהו כל צבאו אלא הא קמ"ל דאור דכוכבים נמי אור הוא למאי נפקא מינה לנודר מן האור (ד) (דתנן) הנהורא מן האור אסור באורן של כוכבים מיתבי * לאור יקום רוצח יקבל עני ואביון ובלילה יהי כגג

מבוא תוספות
א. ואפי' נאמר דמתני' מדרבנן מ"פ אנו צריכין ליתן טעם. מוס' שאנך. ב. אלמא אי לאו דלא אסרוהו רבין הוה גורוין דלמא אורי למיכל מיינה. מוס' ר"פ. ג. [ו]משום אדם אחד לא עשו תקנה. טע: וכוין דלבינו בירו המותרין מותר לשהות חיינ לעצמן אם אתה אסורו לזה נמצאת מצריכין לעמוד בבית מיוחד לצבוא. מוס' מ"ה. ח. היכא דלא ביטל. מוס' שאנך. ה. [ו]מוקמינן ליה לתוך זמנו. מוס' שאנך. ו. י"א. אע"ג דמ"ד לילי לילי ממש אסוקא נמי קאי נקט קס"ד משום דקס"ד דמאן דאמר נגהי נגהי ממש קאמר, כי היכי דמאן דאמר לילי לילי ממש. מי ה"ר. י. דמשום מדיקין מה לי עירו מה לי עיר אחרת, ועוד ההוא דמצרים, בעירם היה. מוס' ה"א. י. ה"ר. יא. שהוא גריל בה. והוה לחודיה. ט. אכל לא מפני הפחתים, שכבר הוא גריל בהם. ט. שוהו כל המאור שיכול להאיר. מוס' ר"פ. יד. דכתב את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים אלמא עד בין הערבים דהיינו משם שערות ולמעלה נקרא בקר. מה"ר"ס מלאה. טו. והשטח פליגי דלר"י מספקא ליה בכל הכוכבים הנראים משקיעת החמה עד שהכסף העליון אם הם בינונים אם לאו. מוס' שנת לה. טו. אבל היכא דלא בקיאינן בלשון בני"א אמרין קס"ד דמאן דאמר נגהי קסבר האי אור צפרא הוא ומאן דאמר לילי קסבר לילי הוא. ואותבינן עליה והכתיב הבקור אור ואין תאמר האור לילי הוא. ופריקין מי כתיב אור בקר דשפת מיינה שהאור בקר הוא. הבקור אור ואין הבקור האיר ולא כי האור הוא הבקור. מיתבי ובא בקר יורה שמש אלמא אור יממא הוא. ושנין וכאור בקר כתיב, כלומר כאור בקר קודם וירחת שמש לצדיקים לעתיד לבוא הוא כעין וירחת שמש בעולם הזה, נמצא וירחת שמש בעולם הזה כעין אור בקר קודם וירחת שמש לצדיקים לעתיד לבוא. ויקרא אלהים לאור יום.

כדכתיב מעלות השחר ועד ללאת הכוכבים דעורא (נממיה ד): **אלא.** תרין כתי: קרייה רחמנא לנהורא כו'. האי ויקרא לאו קריאת שם הוא דמיינא קראת שם האור יום אלא קרא לצריחה המלאכה שצרכא מהוד מעטה לבשו: ופקדיה אמצותא דיממא. זהו לשמש ציוס ולחושך כוה לשמש צלילה. קרא כמלך שקרא לעצמו שיצא לפניו: **הא קמ"ל דאור כוכבים נמי אור הוא.** לעולם כוכבים המאירים קאמר ודקא קשיא לך הא שאינן מאירין לא הא דנקט כוכבי אור לאו למעוטי כוכבים שאינן מאירין דכל כוכבים יש להם אור וליכא למעוטי מידי וקרא אשמעינן דאור כוכבים קרוי אור ונפקא מינה לנודר הנאה מן האור שיאסר צבאון של כוכבים: מדקאמר

קא פלקא דעתך מ"ד נגהי וכו'. לא נקט קס"ד אלא משום מאן דאמר נגהי לל' קאי הכי ואגב אורחיה נקט נמי לילי ממש¹ ומש"ה אין לשבש הספרים: **ובדרב** יהודה. לא קאי אמאי דמשני כדאמר צפרא נהר אלא מילמא צפאי נפשה היא ומפרש מה השמיענו הפסוק לר"ע: **יבנם** בכי טוב. אור"י דצפרק הכוס (דף ס:). וטעם הו משום מוזקין דמפיק ליה התם מלא תלאו איש מפסח ציתו וקרא משום מוזקין קא מוהיר דמפקינן מיינה התם כיון שניתן רשות למשחית וכו' ולפי זה אפילו מעירו אדם לרין ליהר שיצא כבי טוב² והא דנקט כיוסא תחלה³ היינו משום דאורחא דגמרא למינקט הכי כמו מטפס ועולה ומטפס יורד צפרק עושין פסין (דף נח:). דנקט עליה תחלה וצפ' צמנה מדליקין (דף נ:): צין השמשות כהרף עין זה נכנס זה יוצא וקשה הא דריש רב יהודה הא דרשה גופה מקרא אחרינא דלא תלאו צפרק הכוס (דף ס. וס:): ואומר רשב"א דלרבי מרי קראי הבקור אור לרין לעיר אחרת ואפי' היכא דליכא למישא למזיקין כגון אחי יוסף דהוה י"א והטעם מפני הפחתים וקרא דלא תלאו איצטרך לעירו⁴ ומפני המזיקין⁵: **ובאור** בקר בעולם הזה. פ"י ר"ת דהיינו עד מתי היום⁶ כדמוכח בפ' תמיד נשחט (דף נח:). דעד ר' שעות קראת עתק⁷ כעין זה יהיה תחלת וירחת השמש דהיינו הן החמה הצריקים בעת צבא: והא קיימא לן עד צאת הכוכבים יממא הוא. אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד ללאת הכוכבים השחר עד ללאת הכוכבים והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד ללאת הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק צמנה מדליקין (דף נ:): והא דקאמר ר' יהודה משתקע החמה כל זמן שפני מוצר מאדימין ואיכא למחן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני ללאת הכוכבים דאין אנו צקיאין צלאת הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין צלילה אלא ציונים⁸: * (בדתנן) הנהורא מן האור. מיהו היכא דלשון צני אדם אינו כלשון המקרא אולינן אחר לשון צני אדם כדאמרין צערכין (דף יט:): גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיצורת כולה צנדרים הלך אחר לשון צני אדם דהיינו עד האליל⁹ ס: *

גליון הש"ס
גמ' ר"י אמר לילי. עי' מו"ק פ' תומות פ"ח מ"ג: רש"י ד"ה בכי טוב וכו' מפני החיות ומפני הפסחים. עיין יומא פ"ג ע"א דנשי' ד"ה היולא ימתי: תוס' ד"ה א"א ל"ד וכו' שלא יאיר אלמא. עי' לקמן י"ג ע"ב מוס' ד"ה וסא לא דנק:

הגהות מהר"י לנדר
[א] נדרא דמנן הנדר מן האור. לין זה לא משנה ולא צרימא (עיי' צ"ח):

מוסף רש"י
לעולם יכנס אדם בכי טוב ויציא בכי טוב. צעור ומיה וזמנה לין צמנון ולא ימחן עד שמשך, ולבקר לא ימחן ללאת עד שיאיר. כי טוב לשנא מעליה, האור כי טוב, כלומר טוב הוא ללאת זו ולכנס בו מפני המזיקין והלשון (ב"ק ס:): ל' נמי שלא יפול צבורות ונקטעו שפיר, ושלא יעלילו עליו בעלות מרגל אהא או גנג (תענית י:).

ושנינן למאיר ובא קראו יום. כלומר משיאר היום והלילן קראו יום. [אמצעות דיממא. למצות שנוהגים ביום, כגון ציצית ומילה וכיוצא בהן. חשוכא ופקדיה אמצותא דנהי (שליחה) [בלילה] הללוהו כל כוכבי אור. פירושו בא הכותב להודיע דאפילו זוהר הכוכבים נקרא אור, נפקא מינה לנודר, דאמר מרי הנודר מן האורה אסור אפילו באורן של כוכבים.